

- DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM -

poročilo
o opravljenem obisku
na lokaciji

VZGOJNO – IZOBRAŽEVALNI ZAVOD FRANA MILIČINSKEGA SMLEDNIK

Pojasnilo: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju: Varuh) v okviru izvajanja nalog in pooblastil po Zakonu o ratifikaciji opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (Uradni list RS, št. 114/2006) v vlogi državnega preventivnega mehanizma (v nadaljevanju: DPM) obiskuje kraje odvzema prostosti. V skupini, ki izvede obisk, poleg predstavnikov Varuha praviloma sodeluje(jo) tudi predstavnik(i) pogodbenih nevladnih organizacij ter občasno tudi neodvisni izvedenci medicinske in drugih strok in prevajalci. Pravna podlaga za opravljanje nadzorov s strani DPM je predstavljena na spletni strani [Varuh kot državni preventivni mehanizem](#).

Pričujoče poročilo vsebuje le bistvene ugotovitve o obisku s predlogi za izboljšanje razmer oziroma odpravo nepravilnosti. Izdelano je bilo na podlagi poročila o obisku DPM in odzivnega poročila pristojnih. Namenjeno je objavi na spletni strani Varuha.

Osnovni podatki o lokaciji:

► **Tip lokacije:** javni, vzgojno-izobraževani¹

► **Kategorije oseb, ki jim je bila odvzeta prostost:** Vzgojno - izobraževalni zavod Smlednik (v nadaljevanju: VIZ) je namenjen mladostnikom v starosti od 11 do 21 let z motnjami na čustvenem in vedenjskem področju. Mladostniki so sprejeti v zavod na podlagi odločb pristojnih centrov za socialno delo ali pa z odločbami sodišča².

► **Uradna zmogljivost in dejanska zasedenost lokacije na dan obiska:** uradna zmogljivost zavoda 40 otrok; zasedenost na dan obiska 26 otrok (23 fantov in 3 dekleta).

Potek obiska in priprava poročila:

► Obisk je bil najavljen. Opravljen je bil **29. 2. 2012** in **5. 3.2012**

► **Skupina za obisk:** ena predstavnica Varuha (svetnica Varuha), tri predstavnice nevladnih organizacij (Inštitut Primus in Pravno – informacijski center – PIC) pogodbeni ekspertka za področje pedagogike in psihologije.

► **Vsebina obiska:** razgovor z ravnateljem in psihologinjo. Sledil je ogled prostorov, pogovor z vzgojnimi osebjem in mladostniki ter zaključni razgovor.

¹VIZ Smlednik izvaja dve osnovni dejavnosti: izobraževalno v programu devetletne osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom ter vzgojno dejavnost.

²Vsi mladostniki so v VIZ Smlednik nameščeni z odločbo pristojnega centra za socialno delo. Postopek sprejema mladostnika se začne, ko se strokovna služba pristojnega centra za socialno delo (CSD) z uradno vlogo za sprejem obrne na sedež VIZ Smlednik. V procesu namestitve aktivno sodelujejo mladostnik in njegovi starši, ki si lahko zavod predhodno tudi ogledajo. Na podlagi dokumentacije in pogovorov ob obisku strokovni tim potrdi sprejem, CSD pa izda odločbo, ki mora postati pravnomočna.

► **Poročanje:** poročilo o opravljenem obisku smo poslali Ministrstvu za šolstvo in šport (v nadaljevanju: MŠŠ), zavodu pa v vednost 26. 3. 2012, skupaj s predlogom, da ga obravnava ter nam v roku 30 dni sporoči svoja stališča in morebitne ukrepe v zvezi s tem; tozadevni odgovor MŠŠ smo prejeli 11. 4. 2012, torej 16. dan po odpremi – v postavljenem roku.

► DPM je posebej pohvalil

- prizadevanja osebja za motiviranje mladostnikov za uresničevanje zastavljenih ciljev.

DPM: priporočamo ravnatelju, da posodobi informacije na spletni strani ter da je na spletni strani objavljen tudi vsakokratni letni delovni načrt³.

DPM: strinjamo se z novostjo, da individualizirani načrt podpiše tudi mladostnik. Menimo, da mu je s tem naložena večja pomembnost in odgovornost za njegovo uresničevanje⁴.

DPM podpira prizadevanja zaposlenih, da se mladostniki čim bolj vključujejo v interesne dejavnosti⁵.

DPM: podpira obravnavanje nasilnih dogodkov znotraj zavoda in spodbuja usmeritve za naprej⁶.

---

³V procesu namestitve aktivno sodelujejo mladostnik in njegovi starši, ki si lahko zavod predhodno tudi ogledajo. Vsem je dostopna zloženka z osnovnimi informacijami o zavodu. Informacije so sicer dostopne tudi preko njihove spletne strani, a ob pregledu vsebine je opaziti, da so nekoliko zastarele.

⁴Za vsakega mladostnika po mesecu bivanja v zavodu pripravijo individualiziran program vzgoje in izobraževanja oziroma individualni načrt. Pri njegovem nastajanju sodeluje tudi mladostnik, kot subjekt vzgojno izobraževalnega procesa, starši ali skrbniki in strokovni delavci CSD. Individualni načrt se po potrebi dopolnjuje in spreminja skladno z razvojem mladostnika v procesu vzgoje in izobraževanja. Na osnovi vpogleda v tri naključne dosjeje DPM ugotavlja, da so bili za vse tri mladostnike zelo podrobno izdelani individualizirani programi vzgoje in izobraževanja. Pohvaliti gre strokovni tim, ki mu poleg intenzivnega ukvarjanja z mladostniki uspe zelo pregledno voditi tudi njihovo dokumentacijo. Tako pripravljen program podpišejo vsi sodelujoči: vzgojitelj, razrednik, socialna delavka, psihologinja, medicinska sestra, starši, predstavnik CSD. Po zagotovitvi psihologinje pa so letos uvedli prakso, da program podpiše tudi mladostnik, saj ga najbolj zadeva.

⁵V VIZ Smlednik dajejo velik poudarek interesnim dejavnostim, ki so zelo pomembne za uspešno uveljavljanje mladostnikov na področjih, ki jih veselijo. Vsak mladostnik ima mnoge sposobnosti, ki so bile pred prihodom v zavod zaradi številnih težav odrinjene in niso prišle do izraza. Zaposleni se jih trudijo odkrivati in skušajo motivirati mladostnike za vključevanje v različne aktivnosti. Nekaj projektov v okviru prostočasnih aktivnosti je že tradicionalnih: pohod v Vrbo in pohod v Lož, bralni maraton, odisejada (jadranje), zimovanje, deset dnevno taborjenje v hribih, več športnih interesnih dejavnosti: nogometni krožek, planinski krožek, konjeniški, šahovski, kolesarski krožek.

⁶Nasilne dogodke sproti obravnavajo znotraj zavoda, podajo tudi prijavo policiji. Prav tako se soočajo s primeri verbalnega nasilja med mladostniki ter mladostnikov nad vzgojitelji, v primerih, ko le-ti ne ustrezajo njihovim včasih nerealnim željam in zahtevam. Tudi te primere obravnavajo sproti v skladu s pravili ob prizadevanjih za čim večjo enotnost vzgojnega osebja v postopku obravnave

DPM: priporoča, da ravnatelj v del LDN umesti tudi poglavje o vrednotah, ki so jim zavezani vsi v zavodu.

MIZKŠ: aktiv ravnateljev je podal pobudo za pripravo posebnega zakona, ki bi urejal področje vzgojnih zavodov. Dogovorili smo se, da opredelijo, katera so tista področja, ki so po njegovem slabo določena ali niso opredeljena v obstoječi zakonodaji in bi jih tak zakon urejal, vendar konkretnih predlogov zaenkrat niso uskladili.

DPM: priporoča Ministrstvu za izobraževanje, znanost in kulturo in šport vzpostavitev enotnih pravnih podlag za delovanje vseh vzgojnih zavodov.

MIZKŠ: usklajeno ravnanje pri pripravi pravil bivanja, vključno s pritožbenimi možnostmi in potmi, bomo poskušali doseči s pobudo za obravnavo te tematike na aktivu ravnateljev vzgojnih zavodov.

DPM: priporočamo ravnatelju, da pravice in dolžnosti mladostnikov objavijo tudi za področje vzgoje⁷.

DPM: Ministrstvu za izobraževanje, znanost in kulturo in šport predlagamo premislek o posebnem zakonu ali samostojnih določbah v okviru obstoječe zakonodaje, ki bi posebej urejale področje organiziranosti in delovanja omenjenih zavodov⁸.

MIZKŠ: aktiv ravnateljev je podal pobudo za pripravo posebnega zakona, ki bi urejal področje vzgojnih zavodov. Dogovorili smo se, da opredelijo, katera so tista področja, ki so po njegovem slabo določena ali niso opredeljena v obstoječi zakonodaji in bi jih tak zakon urejal, vendar konkretnih predlogov zaenkrat niso uskladili.

DPM glede na različnost vzgojnega ukrepanja po posameznih zavodih ob kršitvah pravil predlaga, da socialno-pedagoška stroka prouči možnosti za pripravo smernic za izdelavo vzgojnega načrta (kot je predviden za osnovne šole v skladu z Zakonom o osnovni šoli) ter iz njega izhajajoča pravila bivanja v zavodu, vključno s pritožbenimi možnostmi in

MIZKŠ: priporočila o načinih oblikovanja in uresničevanja vzgojnega načrta osnovne šole so pripravljene od leta 2008 in jih smiselno uporabljajo tudi vzgojni zavodi.

---

⁷Pravice in dolžnosti mladostnikov so sicer zapisane v dokumentih: v predstavitveni publikaciji, pa tudi v letnem delovnem načrtu vzgojnega dela stanovanjske skupine Ježek. Za šolski del dejavnosti so pravice in dolžnosti objavljene na spletni strani VIZ Smlednik.

⁸DPM ugotavlja, da so zavodi za nameščanje in obravnavanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami v primerjavi z drugimi zavodi specifični zaradi svojega poslanstva (veliko večji poudarek je na vzgoji, ki je v tesni povezavi z izobraževanjem) in da so tudi med seboj zelo različni (nekateri so samo vzgojni, drugi tudi izobraževalni - imajo interno šolo).

potmi.

DPM: predlagamo tudi sistematično in permanentno izobraževanje mladostnikov in staršev o škodljivosti kajenja in o načinih in možnostih za opustitev kajenja⁹.

MIZKŠ: odvisnosti in izobraževanje mladostnikov v vzgojnih zavodih je zelo aktualna tema. Dogovorili smo se, da bomo oblikovali delovno skupino, ki bo pripravila izhodišča za načrt preventive in ravnanja ob odvisnosti gojenca.

DPM: priporočamo izgradnjo novega zunanjega igrišča na zemljišču ob zavodu¹⁰.

MIZKŠ: ministrstvo se bo v skladu s proračunskimi možnostmi odzvalo na to pobudo zavoda.

DPM predlagamo, da zavod premislili o smiselnosti tega ukrepa (zapiranje prostorov)¹¹.

DPM: predlagamo, da bi nočno dežurstvo opravljala po dva vzgojitelja hkrati¹².

DPM: predlagamo Ministrstvu za izobraževanje, znanost in kulturo in šport, da zagotovi finančna sredstva za obnovo pohištva tudi v preostalih dveh vzgojnih skupinah¹³.

MIZKŠ: ministrstvo se bo v skladu s proračunskimi možnostmi odzvalo na to pobudo zavoda.

---

⁹Po navedbi ravnatelja droge in alkohol ne predstavljajo večjega problema. Težave opažajo le pri posameznikih. Urinske teste uporabijo redko, pa še takrat v soglasju s starši. Večji problem predstavlja kajenje, ki v zavodu sicer ni dovoljeno. Konflikte pa povzroča toleranca staršev do kajenja. Tako kadi že večina osnovnošolcev.

¹⁰Ravnatelj in psihologinja sta nam pokazala prostore zavoda – šolo, pralnico, kuhinjo, telovadnico in bivalne prostore za otroke. Zunanjega igrišča zavod nima, saj parka in igrišča ob graščini že to jesen ne bo smel več uporabljati.

¹¹Pri obhodu v prostorih vzgojnih skupin smo opazili neprestano in po mnenju DPM pretirano zaklepanje prostorov. V drugi vzgojni skupini so mladostniki opozorili na povsem zaprta okna, ki jih ni mogoče odpreti. Zaklenjena naj bi bila, ker so mladostniki prejšnje generacije pogosto bežali iz zavoda skozi okna. DPM meni, da tak ukrep nima posebno vzgojnega učinka. Mladostniki očitno svoje bivanje v zavodu doživljajo kot kazen in odvzem svobode.

¹²Ponoči izvaja nadzorstvo le en nočni dežurni vzgojitelj, kar se nam zdi (pre)malo glede na razporeditev vzgojnih skupin in težavnost populacije. Ravnatelj je sicer zatrdil, da do sedaj ponoči ni bilo večjih težav. Kljub temu pa DPM izraža dvom, če je za varnost v nočnem času dovolj dobro poskrbljeno.

¹³Bivalni pogoji zavoda so primerni, čeprav delujejo nekoliko hladno. V delu bivalnice, kjer je nameščen televizor, ni primernega sedežnega pohištva, kot je sicer v dnevnih sobah. Nameščeni so tanko oblaženi individualni stoli. Vzgojitelji so pojasnili, da so s tem, ko ima vsak na voljo svoj stol, preprečili prepire, kdo in kako bo sedel na sedežni garnituri. Pohištvo v eni vzgojni skupini je bilo pred kratkim obnovljeno, v drugih dveh pa bo potrebno postopne preнове.

DPM predlagamo, da zavod zagotovi posebno obliko obravnave obeh deklet s pomočjo ustreznih strokovnjakov¹⁴.

DPM: priporočamo Pedagoški fakulteti, da začne ponovno izvajati program socialno-pedagoške dokvalifikacije¹⁵.

---

¹⁴ Naleteli smo na zaskrbljujočo situacijo pri dveh dekletih. Ena ima težave z drogo, druga pa je doživela spolno zlorabo in nasilje. DPM meni, da bi bila v obeh primerih potrebna posebna dodatna strokovna obravnava, saj zgolj pogovor z vzgojitelji o tem ne zadošča.

¹⁵Z vzgojnega vidika gre za institucijo, ki obravnava dokaj zahtevno populacijo. Zaskrbljujoča je pasivnost mladostnikov. Ob obisku zavoda smo dobili vtis, da si zaposleni prizadevajo za vzpostavljanje primerne vzdušja. Zaznali pa smo, da je vzgojno osebje včasih še negotovo, saj se je v začetku tega šolskega leta tako rekoč v celoti zamenjalo. Večina vzgojiteljev je mladih in zato morda manj izkušenih. Kljub temu se zdi, da si prizadevajo svoje delo opravljati korektno. Opozorili so na problem, da Oddelek za socialno pedagogiko na Pedagoški fakulteti že več let ni razpisal mest za dopolnilno socialno-pedagoško dokvalifikacijo. Tako nimajo možnosti pridobiti nujno potrebnih socialno-pedagoških znanj.